

Товарниченко Володимир,
кандидат філософських наук, доцент міжфакультетської кафедри
загальноосвітніх дисциплін,
Інженерний інститут Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна)

ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОСТІ У НАУКОВОМУ ПІЗНАННІ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Не викликає сумніву, що розвиток науки і наукомістких технологій життєво важливо для сучасного суспільства. Загальновідомо що обсяг інформації росте в арифметичній прогресії, підручники перевантажені математичними викладеннями. На відмінну від науки кінця ХІХ століття, коли світобудова і його описання були прості і зрозумілі, у науці ХХІ століття ясність картини губиться й зникає взаєморозуміння між представниками близьких наукових напрямків. Тенденція пояснювати незрозуміле через незрозуміле стала нормою нашого часу. Тому необхідно уміти відокремлювати корисну інформацію від надлишкової.

Україна має величезний науково-виробничий потенціал, який необхідно використовувати не для спроб наздогнати європейський рівень виробництва, а для розвитку простих і дешевих технологій, заснованих на революційних ідеях, що дозволяють створювати продукцію, яка не має світових аналогів.

Для України, щоб стати дійсно європейською державою необхідно докорінно реформувати свій господарський комплекс, змінити засади його функціонування, забезпечити конкурентоспроможність своєї економіки на європейському ринку...[1, 26]. Формування економіки, що базується на знаннях, а не споживанні природних ресурсів, скорочення відходів виробництва, вирішенню екологічних проблем, залучення до благ техногенної цивілізації. Інтелект могутнє джерело суспільного зростання, який потребує захисту і нарощування. На часі впровадження інноваційної моделі економічного розвитку, побудованого на перевагах високих технологій.

У сучасній Україні, як і в більшості інших країн, складається ситуація постмодерна, в якій формується ілюзія втрати провідної ролі наукової раціональності в культурі. Постмодернізм, виникнувши як своєрідне продовження авангардистських експериментів на початку ХХ століття, переходить від констатації неспроможності глобальних "домагань розуму" до спроб позначити орієнтири "пост-некласичного" інтелектуального досвіду. Постмодернізм висуває як головний творчий принцип радикальний плюралізм стилів і художніх програм, світоглядних

моделей і мов культури, відсутність ієрархії. В рамках постмодернізму розвивається деконструкція - напрям пост-структуралістського критицизму, що має на меті не прояснення фундаментального досвіду буття, а всеосяжне зневажання поняття буття як такого. Критика основоположних концептів традиційної філософії: "дійсності", "тотожності", "істини" - виходить з посилання, що статус раціонального в культурі не само відтворюється на власному матеріалі, але підтримується постійним зусиллям по витісненню з його сфери тих елементів, що йому суперечать .

Деякі ознаки дозволяють визначити сучасний стан науки як кризу: це зростання анти-сциєнтистських течій, і навіть рухів в суспільстві, і збільшення питомої ваги метафізичних компонент всередині природничо-наукового знання і як граничний випадок поява більшої кількості праць, написаних ученими-природниками, де робляться спроби побудувати якесь нове релігійно-метафізичне наукове знання. Оскільки наукова раціональність не охоплює всі прояви людського життя, відбувається звертання до раціональностей інших типів. Зокрема виникають, псевдонаукові системи поглядів, що намагаються заповнити проміжок між науковою картиною світу, міфу і релігією

У сучасній "постмодерністській" культурі розповсюджується думка, відповідно до якої "немає принципової різниці між знанням і незнанням, між істиною і неправдою, між наукою, і псевдонаукою. Головним принципом постмодерна є нове заради нового. І цей принцип докорінно вплинув на розвиток сучасної науки. Наука як соціальний інститут раціональна і комунікативна, її результати оформляються в стислій логічній формі, що піддаються подальшій дедуктивній структуризації, і, як наслідок цього, легко і повною мірою засвоюються наступними поколіннями.

Науковий скептицизм вимагає, щоб формування проблеми було визнане раціонально-теоретичним, тобто незалежним від гри суб'єктивного духу.

Тобто наука у великій мірі результат, продукт колективного соціального розуму, ефект кумулятивного вибухового зростання і самоорганізації знань. Псевдонаука зацікавлена лише фактах, що в підтверджують її положення. Тому всі псевдонаукові гіпотези незаперечні, вони не застарівають і не сприймають критику, бо здатні пояснити всяку аномалію. Пояснення не використовує загальних законів, апелює до прикладів, аналогій, метафор, тощо її головне допущення: "усе можливо".

Псевдонаука виникає в період бурхливого розвитку науки. Це відноситься особливо до тих областей природознавства, що будуються на об'єднанні ідей і методів різних наук. Ознаки псевдонауки можна визначити в такий спосіб: висувається ідея, позбавлена теоретичної й експериментальної аргументації, що знаходиться у відриві від логіки

розвитку науки. У той же час, у цій ідеї закладена велика претензія -- псевдовчений береться за "всесвітні" проблеми й обіцяє революціонізувати і науку і практику. Джерела псевдонауки: дилетантизм і неуцтво, зневага строгими поняттями і досвідом, ігнорування попереднього розвитку науки. Як провести границю між тим що наукове і тим що ненаукове? Як приклад розглянемо боротьбу двох парадигм автори яких Н. Тесла та А. Ейнштейн. Для боротьби між цими парадигмами використовувались не стільки наукові аргументи, скільки політичні та економічні засоби впливу. Більш ста років тому був відкритий ефект резонансу, що широко використовується в радіотехніці. За допомогою цього ефекту на початку двадцятого століття Нікола Тесла створив трансформатор – генератор, що працював на частоті порядку 100 кГц, який отримував енергію з «ефіру». Потужність на виході цього трансформатора в сотні разів перевищувала потужність на вході. Потім відбуваються дуже цікаві речі: про роботи Тесла в 20-х роках ХХ століття забувають, але починає домінувати теорія відносності А. Ейнштейна, по суті, чиста софістика, заплутана і суперечлива єдина мета якої спростувати існування ефіру. Теорія відносності А. Ейнштейна визнана офіційною наукою, але більш ста років викликає філософські і наукові суперечки. Вона нагадує прекрасний повітряний замок, що не має під собою фундаменту, і тому постійно зазнавала критики, з боку значної групи фізиків. Це Ю.Б. Молчанов, А.К. Тимирязев, К. Поппер, Б. Риман, Г. Лоренц, А.А. Майкельсон, И.Л. Физо, Н.А. Розумів, М. Борн, Дж. Дж. Томсон, і інші. Теорія відносності незрозуміла багатьом, але проблема нерозуміння полягає не в нерозумінні, а у відсутності змісту. Але політичний вплив, конвенціоналізм і кон'юнктура роблять теорію відносності незаперечною. Поступово теорія відносності стала догмою, новою релігією.

Не дивлячись на суперечності і розбіжності, наука розвивається. Ступінь взаєморозуміння може існувати в межах між одностайністю з приводу змісту теорії і методів її інтерпретації, з одного боку, і повним небажанням (або технічною неможливістю) перевести висловлювання опонента в доступній для розуміння і ухваленій формі - з іншого. Досягнення взаємної згоди зовсім не свідчить про досягнення істинного знання. Згода лише прояснює стан науки і відношення між різними групами вчених. В кінці ХХ ст. наука володіла здатністю висувати фундаментальні концепції, що істотно заперечували зміст поглядів, що панували в науці. Як індивідуальні, так і загальнонаукові уявлення здатні радикально змінюватися з часом. Відмова від старих уявлень і створення нових фундаментальних теорій – це складний соціальний процес досягнення певного консенсусу. Вироблення подібного консенсусу - результат взаємодії самих різних чинників об'єктивного і суб'єктивного характеру (наочного, емпіричного, ціннісного). Комплекс проблем, пов'язаних із категорією інформаційної безпеки, включає в себе значний

масив питань, спрямованих на вивчення нових можливостей розбудови правової держави та розвитку громадянського суспільства. [2 С.46]

В основі Smart суспільства лежить розвиток “суспільства знань”, цифрових технологій, цифрового суспільства, всього того, що зветься “цифровою ерою” розвитку цивілізації. Останнім часом стали виникати світові тренди у розвитку Smart: Smart-міста; Smart країни; Smart-мобільності; Smart-освіта; Smart-життя; Smart-екології» [3, С.122].

Список використаних джерел:

1. Воронкова В.Г. Політика Євроатлантичної інтеграції України: методика антропологічної експертизи // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. Випуск № 39. 2009. С. 21-35.
2. Захаренко К.В. Категорія інформаційної безпеки у вітчизняному філософсько-політологічному дискурсі // Гуманітарний вісник ЗДІА. 2018. Випуск 72 с. 44-52
3. Voronkova, V.G., Romanenko, T. P. , Andryukaytiene, Regina (2016). Concept of development of design-oriented business in the conditions of digital transformation to Smart - society // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy: [Coll. sciences etc.]. Zaporizhzhia: A view of the ZGIA, 2016. Vip.67. P. 122-134.